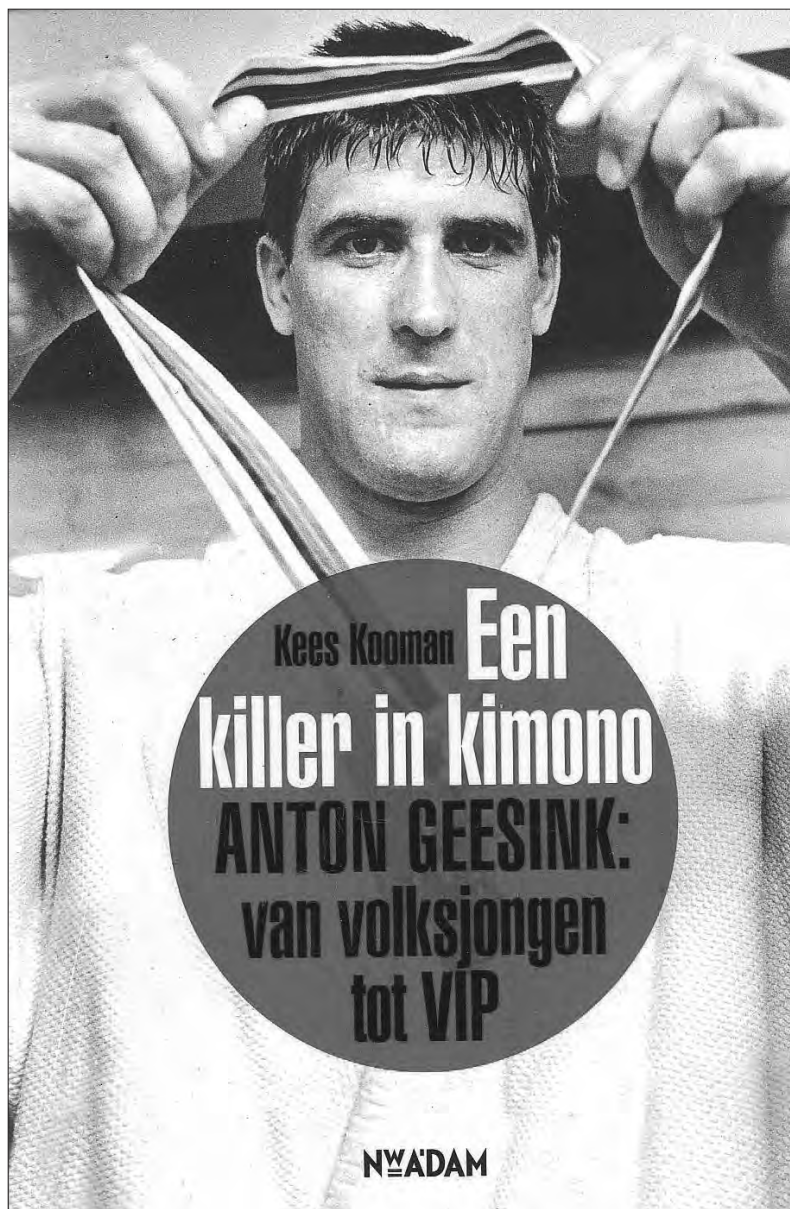
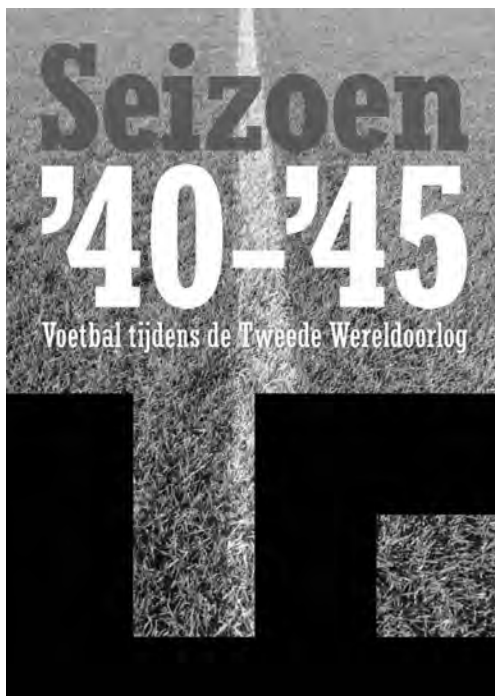

de Sportwereld

NUMMER 53

Voetbal in de oorlog
Een wielerveenbaan in Scheveningen
Oral history en sport

Inhoud 53

De twee broeders Schilling: Guus en Frits	3
Jan Luitzen: sportwoordenaar	6
Oral history en sport	8
Kennis is onmacht	12
Haagse roem op Scheveningse hout	15
Sporthistorisch congres	18
Is Tom Okker de beste Nederlandse tennisser aller tijden?	19
De reus met het minderwaardigheidscomplex	21
Publicaties	23

Redactioneel

Max Dohle

Het historisch bewustzijn van de Britten is veel groter dan het onze. De belangstelling voor traditie en voor sportgeschiedenis is in Engeland ook veel groter dan hier. Wij hebben de neiging daar minachtend over te zijn, maar bewonderen tegelijkertijd de Britten en hun historisch gevoel. Thijs Kemmeren bezocht een congres over oral history en sport in Huddersfield en doet verslag.

In december is ook in Nederland een sporthistorisch congres bij het afscheid van Pieter Breuker van het Fries Instituut van de RuG. Pieter gaat met pensioen en krijgt bij deze gelegenheid een sporthistorisch congres aangeboden. Zelf spreekt hij in Franeker over het kaatsen.

Dit jaar zijn er twee belangrijke sporttentoonstellingen. Een over Tom Okker en een over voetbal in de oorlog. Beide evenementen waren aanleiding voor sporthistorische artikelen in dit blad. Theo Bollerman tracht aan te tonen dat Tom Okker de beste tennisser van ons land is. Jurryt van de Vooren is de kenner op het gebied van voetbal in de oorlog.

Wat nog meer? Een gesprek met Jan Luitzen over zijn omvangrijke taak de Van Dale-sportwoordenboeken samen te stellen. Atletiek en Wielersport staan al op de plank. Luitzen sneed de ruggen van al zijn sportboeken om die snel te kunnen scannen voor dit project.

De gebroeders Schilling waren zoals het de 19e-eeuwse sporter betaamt succesvol in allerlei sporten tegelijk: wielrennen, roeien, bandy en schaatsen. De halfbroer Schilling deden zowel als amateur als, als professional mee aan internationale wedstrijden. Frits was maatschappelijk succesvoller dan zijn broer Guus.

Ik wil jullie als leden van De Sportwereld ten slotte oproepen om bij te dragen aan dit blad en aan de sportgeschiedenis. Het is een jonge tak van de wetenschap en er liggen dus nog veel onderwerpen te wachten op onderzoek. Als je een bijdrage levert aan dit onderzoek dan zijn de Sportwereld en je collega's bijzonder geïnteresseerd in je artikelen.

Max Dohle

WWW.SPORTBOEK.NL
modern antiquariaat

over ons | home | bestellen | betalingsvoorwaarden | links

Het adres voor nieuwe & 2e hands sportboeken en sport DVD's

WWW.SPORTBOEK.NL is een verzend-antiquariaat en handelt in tweedehands sportboeken, een initiatief van sportjournalist Mark Grijsbach.

WWW.SPORTBOEK.NL biedt u tevens een ZOEKSERVICE aan. Als u al tijden speurt naar één of meerdere boeken, stuur dan een e-mail naar info@sportboek.nl en wij gaan vrijblijvend voor u op pad

Ook bestaat de mogelijkheid om NIEUWE BOEKEN te bestellen via www.sportboek.nl. Zowel Nederlands- als buitenlandstalige uitgaven

De beste sportboekwinkel voor Nederland en België!

De twee broers Schilling: Guus en Frits

Nico van Horn

Ja, ik weet het, er zijn meer broederparen in de geschiedenis van de sport bekend. Maar de halfbroers Schilling uit Amsterdam zijn uniek. Uniek omdat ze halfbroers waren, en uniek omdat ze allebei ook dezelfde sporten bedreven, maar uitblonken elk op eigen terrein.

Eerst maar eens de kale genealogische feiten: Jan Cornelis Schilling (Alkmaar, 1829-Amsterdam, 1915), slachter, trouwde drie keer. Eerst met Elisabeth Bijleveld bij wie hij drie kinderen kreeg: Anna Margaretha (1857), Johan Fredrich Jobst Herman –ofwel Frits–(1863) en Elisabeth (1866). Zijn vrouw Elisabeth Bijleveld overleed in 1868. Schilling hertrouwde met Maria Lucia Swilders (1831), met als blij gevolg: Elisabeth Helena (1869). De moeder overleed in 1871 en Schilling was nu voor de tweede keer weduwnaar. Hij hertrouwde in 1874 met zijn hoogzwangere huishoudster Elisabeth Klasina Milder (1832).

Frederika Clasina werd geboren in het huwelijksjaar en op 8 maart 1876 kwam Gustaaf Adolf, alias Guus, ter wereld. Het gaat ons om de twee jongens in het huisgezin, Frits en Guus, die allebei een grote aanleg voor sport zouden gaan tonen.

Guus Schilling

We bekijken eerst Guus, de jongste van de twee. Guus, officieel Gustaaf Adolf, geboren op 8 februari 1876 in Amsterdam. Zijn eerst bekende wielactiviteiten dateren uit 1895. Hij kwam als eerste over de finish in een amateurwedstrijd voor wielrenners. Als hij niet op de fiets zat, schaatste hij, en niet onverdienstelijk. Maar zijn grote liefde bleef het wielrennen. In eigen woorden kwam dat fietsen door een toeval. Hij werkte bij een rijwielabriek en op een goeie dag tikte hij er zelf één op de kop. Daarmee reed hij zijn eerste juniorenwedstrijd ('knapenwedstrijd') op de fonkelnieuwe wielbaan achter het Rijksmuseum. Hij won er een gouden horlo-

1910

Guus Schilling is voor de 3e maal Nederlands Kampioen bij de profs

ge mee. In 1897 moest hij eerst nog even in dienst, maar een dik jaar later had hij zich aangemeld als beroepsrijder en was hij vooral in het buitenland te vinden. De omstandigheden voor beroepsrijders in het buitenland waren zowel financieel als wettelijk aantrekkelijk. Veel plaatsen in Nederland kenden een verbod op wegwedstrijden. Hij reed succesvol in Duitsland, België en Frankrijk. Hij deed ook mee aan de Olympische Spelen in Parijs in 1900 en dat terwijl hij beroepsrijder was. (Toch eens interessant om te weten te komen voor welke sporten de Olympisten een uitzondering maakten in hun amateur-fetisjisme). Regelmatig keerde hij terug naar Nederland om aan wedstrijden deel te nemen. Het sprintkampioenschap van Nederland won hij in 1901, 1907 en 1910. Hij stond bekend als een rاسبrinter, en won een aanzienlijke hoeveelheid prijzen in binnen- en buitenland, tot in Oekraïne toe, maar ook veel tweede plaatsen. Evenals veel wielrijders had hij een bijnaam 'le vieux boulet de canon'. Hij was niet alleen sprinter, maar ook een succesvol tandemrijder.

Tussen 1908 en 1915 woonde hij officieel in Parijs. Schilling was erelid van de ASC Olympia van 1898. Na het afsluiten van zijn professionele wielertijd, in 1915, werd hij trainer, verzorger en leider van een trainingsschool. Enkele renners uit zijn stal waren Arie van Vliet, Jef van de Vijver, Henk Ooms, Derksen en Jacques van Egmond (medaillewinnaar op de Olympische Spelen in Los Angeles). Schilling was toen nog niet getrouwd maar zijn hospita bij wie hij in Amsterdam op kamers woonde, werd stevast door de renners "Ma" genoemd. Ongeveer 1939 werd zijn contract met de Nederlandsche Wielren Unie verbroken. Zo ongeveer alle trainers vlogen de laan uit, de precieze reden is niet helemaal duidelijk. Het had waarschijnlijk te maken met het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog. Schilling stond overigens niet bekend als een gemakkelijk mens. De breuk met de Wielrenunie deed hem veel verdriet. Guus toonde in de oorlog net iets teveel sympathie voor de Duitsers en voor de NSB, al was hij niet officieel lid. De wat dubieuze sfeer die na de oorlog over hem bleef hangen, betekende dat hij niet meer aan de slag kon als trainer. In september 1944 was hij ook nog eens naar Duitsland uitgeweken, en passant in augustus 1945 in Göttingen getrouwd met een Duitse (een ongelukkig huwelijk overigens) en kwam in 1946 terug in Nederland, berooid. Hij overleed op 20 maart 1948, op een kleine huurkamer in Amsterdam.

Frits Schilling

Grote broer Frits Schilling was ook wielrenner, maar lang niet zo succesvol als zijn halfbroer. Geboren op 23 april 1863 in Amsterdam, fietste hij tussen 1895 en 1897,

als beroepsrijder. Dat was na zijn grote successen als roeier: in 1886, 1887, 1888, 1893 en 1894 won hij het Skiff-kampioenschap van Nederland, thans bekend onder de naam van de Holland Beker. Schilling was de grote roeier van de Roei Vereniging Fortuna in Amsterdam. Hij had zich 14 juli 1882 aangemeld als lid bij die vereniging, en begon als junior in de wherry en de zesmans-sloep. In het nummer tweeriems junioren won hij op de lustrumwedstrijden van Njord op 3 juni 1884 zijn eerste blik. Dat had eerder kunnen zijn, ware het niet dat Fortuna in juni 1883 getroffen werd door een grote ramp. In juni 1883 waren enkele roeiers van Fortuna tijdens een oefening verdronken, en Fortuna leek de klap niet te boven te komen. Het roeien, zeker op wedstrijden, lag een tijdlang stil. Als mosterd na de maaltijd besloot het bestuur van Fortuna dat voortaan iedereen die in een boot stapte, moest kunnen zwemmen, een wijze maatregel, die nog steeds geldt bij veel roeiverenigingen. Maar Schilling wist door zijn enorme enthousiasme en prestaties de vereniging nieuw leven in te blazen. Hij grossierde in eerste prijzen en premies (tweede plaatsen). Na 1885 richtte hij zich op scullen, eerst in een oudere skiff de 'Cavalier seul', later vanaf 1888 in de 'Enchantress', een nieuwe skiff van Clasper in Oxford. In 1888 liet hij wel eens andere wedstrijden lopen omdat hij 'ambtelijk verhinderd' was. Wat dat nu precies betekent? Ik heb eerlijk gezegd geen idee. Als je de prijzenlijst van hem in het archief van Fortuna doorleest (achttien eerste plaatsen, elf premies) dan bleef het niet alleen bij zilveren, gouden of vergulde medailles: hij kreeg in zijn Fortunatijd tot 1890 ook een schenkan met koper, een karaf, gouden potloodhouder, sigarettenstandaard, diploma, manchetknopen, bierglas en bronzen medailles.

Tijdens de eerste skiff-race om de Hollandbeker in 1886 die hij won, was deze eerste plaats maar een betrekkelijke. De Leidse Njordroeier Piet Damsté lag voor, en kwam ook als eerste over de finish. Maar de aanwezige kamprechters oordeelden –terecht- dat Damsté met zijn riemen in die van Schilling was geraakt en dat Damsté daarbij alle schuld droeg. Schilling werd dus alsnog tot winnaar verklaard, al zou dat nog een fikse tijd duren. De twee keren daarop, toen Schilling nog steeds voor Fortuna uitkwam, ging het allemaal op eigen kracht. Hij won afgetekend en juist. De roeiclub Fortuna bleef ondanks de prestaties van Schilling een kleine club die vooral afhing van de familie van Heemstede Obelt die de vereniging in bestuurlijk opzicht domineerde. En als je daarmee overhoop kwam te liggen, was het al gauw bekeken. Het ledenaantal van Fortuna hield geen gelijke tred met de ledenaantallen van concurrenten als De

Hoop, de Amstel en Willem III. Hij stapte in mei 1890 van Fortuna naar de grotere en beter gedijende Amsterdamsche Roei- en Zeilvereeniging De Hoop over. Reden of liever gezegd aanleiding was de terugtrekking voor het nummer oude twee. Hij schreef: 'Dat ik verder voor den eer bedank voor de Roeivereeniging Fortuna uit te komen, hetzij als sculler als giekroeier'. Toch vreemd dat hij plotsklaps vertrok, want in 1889 was hij nog benoemd tot erelid van Fortuna. En het is helemaal vreemd dat het erop lijkt alsof De Hoop wist dat Schilling zich bij hun zou komen melden, getuige briefwisseling tussen De Hoop en Fortuna, allemaal te vinden in het Stadsarchief Amsterdam. Overigens, toen eind 1891 het definitieve einde van de Roeivereeniging Fortuna naderde, stapten de meeste overgebleven roeiers van Fortuna eveneens naar De Hoop over. Hij kon bij tijd en wijle zijn skiff die bij Fortuna lag blijven gebruiken, alleen niet bij vriezend weer, en hij mocht hem zelf niet herstellen of veranderen. In zijn jaren bij De Hoop roeide Schilling onder allerlei schuilnamen als Old Boy, F. de Hoop, G. Nillihcs en andere fantasie-namen. Ook daar werd hij tot erelid benoemd, in oktober 1893, onder 'een donderend Hoch!' zoals de notulen van de Hoop aangeven. En dat was nog geen drie maanden nadat Schilling een brief aan de Hoop had gestuurd: 'Niet door kan gaan met 'in-training' waarom ik wel moet bedanken voor de eer nog voor de Hoop uit te komen'. Die kwestie leek snel uit de weg geruimd, getuige zijn erelidmaatschap. Nog tot in 1895 zou hij voor De Hoop blijven roeien, soms met enige troebelen, hij was af en toe onderwerp van besprekingen binnen het bestuur.

In de lange koude winter van 1890-1891 was Frits Schilling regelmatig op het ijs te vinden, als amateur overigens. Zo nam hij deel in het Amsterdamse team dat tegen een Engels gastteam 'bandy' op het ijs speelde, een vorm van ijshockey, maar met een ronde bal. De Engelsen wonnen eerst van het Haarlemse team met van Roggen, Meijer, Menten, De Haas, Pim Mulier (kapitein), Van Manen en Jhr. Schorer. 'Wij werden geklopt met 14 goals tegen 1' schrijft Mulier. Tegen de Amsterdammers maakte het Engelse team de volgende dag, op de ijsbaan op het huidige Museumplein, nog meer goals. Het Amsterdamse elftal was aangevuld met een aantal Haarlemmers. Maar ook Frits Schilling speelde mee naast Vrouwen (kapitein), Holtz, Hondt, L. Posthuma, W. Mulier en Egmond. 'Het samenspel was zeer slecht' noteerde Mulier na afloop.

In 1891 trouwde Frits Schilling met Adriana Hermina Kroese en op 7 mei 1892 werd hun enige zoon, Jan

Cornelis geboren. Schilling en zijn gezin waren niet honkvast. In de periode 1891 tot 1897 verhuisden ze binnen Amsterdam minstens één keer per jaar. Na zijn laatste skiffoverwinning in 1894 richtte hij zijn aandacht zich tijdelijk op het wielrennen. Misschien kwam dat wel omdat in 1895 de Amsterdamse wielersbaan werd geopend. Opvallend dat ook broer Guus in 1895 met wielrennen begon. In 1895 reed Frits verschillende races, maar hij was ook regelmatig op de schaats te vinden, al waren zijn prestaties op de fiets en de schaats minder dan die van broer Guus. Begin 1896 registreerde hij zich als profrenner, dat werd geen daverend succes. In 1897 kwam hij terecht in de rijwielhandel, en in datzelfde jaar verhuisde hij naar Hilversum, als 'koopman'. Drie jaar later was het gezin al weer terug in Amsterdam, nu als bediende in een rijwielhandel. In 1901 verhuisde hij weer naar Hilversum waar hij zich vestigde als zelfstandige rijwiel- en later ook als autohandelaar. Vlak voor de Eerste Wereldoorlog zette hij een autopakketdienst (transportbedrijf) naar Amsterdam op. Rond 1920 stortte hij zich helemaal op de autohandel. Na een tussenstop in Loosdrecht en Baarn vinden we hem in de registers van Hilversum terug tussen 1930 en 1933 als ambtenaar buitendienst van het Centraal Bureau Rijwielhandel. In 1933 verhuisde hij naar Soest waar hij op 2 oktober 1951 overleed. Zijn enige zoon was hem een jaar tevoren voorgedaan. Die zoon woonde in Swalmen, was getrouwd, maar had geen kinderen. Frits Schillings vrouw overleefde hem ruim twee jaar. Het is helaas onbekend wat er met zijn goedgevulde prijzenkast is gebeurd.

Jan Luitzen: sportwoordenaar

Max Dohle

Jan Luitzen is als Neerlandicus en sportliefhebber verbonden aan een project van Van Dale. Luitzen stelt een reeks sportwoordenboeken samen, waarvan nu de eerste twee delen zijn verschenen: Atletiek en Wielrennen. Ik sprak met Luitzen over dit omvangrijke project

Wat beweegt je eigenlijk om zo'n omvangrijk taal- of sprootproject op je te nemen?

Na het pionierswerk vanaf 1994 door *Hard gras* (en later ook *De Muur, 42, Matten* en *Achilles*) om kwalitatief hoogstaander over (de geschiedenis van) sport te schrijven - zowel inhoudelijk als stilistisch - heeft ook het schrijven en uitgeven van sportboeken een grote vlucht genomen. Een in mijn ogen als taalliefhebber belangrijk onderdeel van het volwassen worden van het genre 'sportboek', is het serieus nemen van de sporttaal. Dat kan alleen maar door het grondig en terdege inventariseren en beschrijven van het bestaande, zeer uitgebreide Nederlandse sportlexicon. Een soort canon van de sporttaal, en waar kan dat beter verschijnen dan bij de gerenommeerde woordenboekenuitgeverij Van Dale?

Wat is er voor een schrijvende neerlandicus met liefde voor sport mooier dan de vakgebieden waarin hij is opgeleid en waar zijn grootste interesses liggen - taalkunde, sport en schrijven - samen te brengen in één project: de Van Dale Sportwoordenboekenreeks? Dat wil zeggen: een serie woordenboeken waarin per deel de voor bepaalde sporten kenmerkende woorden worden gedefinieerd, maar... met een licht encyclopedische inslag, want er zijn illustraties in opgenomen, tekstkaders en citaten die niet alleen betekenisondersteunend zijn, maar ook - vooruit - 'voorlichtend', niet alleen over hoe de sport wordt beoefend, maar ook met betrekking tot de wielergeschiedenis.

Kun je daar een voorbeeld van geven?

Een goed voorbeeld is 'Met de lasso vangen' van ex-toprenner en schrijver Peter Winnen: 'De wielerdrukking die ik misschien wel het allermooist vind, is 'met de lasso vangen'. Het is een uitdrukking uit het amfetamintijdperk, en wordt in bepaalde circuits tot op de dag van vandaag nog gebruikt. Zit een renner zo vol dat hij niet beseft dat hij net is gefinisht, dan moet hij als het ware met de lasso tot stilstand worden gebracht.'

Welke bronnen heb je gebruikt bij het samenstellen van je woordenboeken?

De verzameling woorden in de diverse sportwoordenboeken zijn vooral afkomstig uit (sport)encyclopedieën, sportvakboeken, kranten, magazines, sportsites, internetartikelen en - uiteraard - de Van Dale-databank waarin onder meer de Dikke Van Dale is opgeslagen. Verder zijn veel woorden opgepikt van de 'sportwerkvloer', niet alleen door te kijken en luisteren naar tv, radio en internet, maar vooral ook door het bezoeken van wedstrijden en evenementen en het praten (op de tribune) met bezoekers en met sporters. Zo ontstaan per sportwoordenboek groslijsten met woorden die in minstens twee bronnen zijn aangetroffen of (uit mondelinge bron) opgetekend.

Uit die eerste, zeer uitgebreide groslijsten zijn in nauw overleg met diverse sportexperts en -liefhebbers door mij selecties gemaakt. Afgezien van een ietwat prozaïsch uitgangspunt als de met de uitgever afgesproken omvang van de woordenboeken, is het belangrijkste criterium dat een woord binnen de sport redelijk breed ingang moet hebben gevonden, bij voorkeur gedurende een langere periode.

Dat betekent nogal wat leeswerk....

Sinds mijn studie Nederlands aan de VU begin jaren tachtig - ik ben opgeleid tot taalkundige - heb ik sportboeken en vooral sportnaslagwerken verzameld, en onder meer veel over sport gepubliceerd. Bij het bijebrengen van die sportbibliotheek heb ik altijd in mijn achterhoofd gehad: 'Ooit ga ik daar iets mee doen.' Dat heb ik inmiddels gedaan. Een belangrijk aspect van het project is dat ik mijn hele sportboekenbibliotheek heb gedigitaliseerd met behulp van de meest geavanceerde apparatuur: een productiescanner, een computer met giga-opslag, de allerbeste software en een mechanische rugafsnijder, want om de boeken in hun geheel op kopieersnelheid te kunnen scannen en er vervolgens doorzoekbare pdf-bestanden van te maken, moesten de ruggen er af. In feite is de essentie van het digitaliseren: een nieuwe manier van wetenschappelijk onderzoek. Als je op zoek bent naar de vindplaats van een bepaald woord, en je wilt weten wanneer dat voor het eerst is opgedoken, dan moet je ergens gaan zoeken. Maar hoe en waar? Als je al die boeken in de computer hebt staan zegt die computer gewoon: hier en

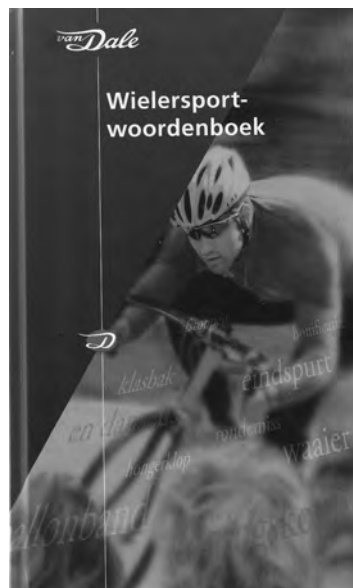
hier en daar komt het voor. En dan kom je soms tot leuke ontdekkingen. Blijkt een woord soms al veel langer te bestaan dan men dacht.

Voor wie zijn de woordenboeken eigenlijk bedoeld? Het is heel uitputtend gedaan en volgens de regels van de woordenaar. Maar wil een wielrenner wel weten of een werkwoord overgankelijk is?

Ach ja, de doelgroep. Vind ik altijd lastig om aan te geven. Natuurlijk is het voor de taalliefhebber bestemd, en voor de mensen die algemeen in sport zijn geïnteresseerd, maar ook voor de beoefenaars van de diverse sportdisciplines. Een aardig aspect is ook dat het door de kadertekstjes vol sappige anekdotes, sporttalige wetenswaardigheden en insideverhalen uit de sportwereld vooral ook leeswoordenboeken zijn. Menig lezer heeft al gereageerd met woorden in de trant van: 'Ik heb er een paar uur met plezier in zitten bladeren en lezen.'

De geschiedenis van de sport openbaart zich soms in de taal, maar zeker ook in de letterkunde. Kun je de geschiedenis van het wielrennen teruglezen in het woordenboek? En zo ja kun je daar voorbeelden van geven?

Paar voorbeelden uit het *Van Dale Wielersportwoordenboek*. Het woord *gazettencoureur* (renner van niet al te hoog niveau die er toch voor weet te zorgen dat hij regelmatig in de krant wordt vermeld) werd aangeleverd door zowel wielerschrijver Herman Chevrolet als wielercomentator Renaat Schotte. Uit onderzoek bleek dat *gazettencoureur* in Vlaamse kranten wordt gebruikt en op allerlei vooral Vlaamse wielersites is opgedoken. Ook de door wielerconnaisseur Peter Ouwerkerk gememoreerde wielrennersblessure *dubbele zak* (ontsteking ter grootte van een ei tussen de anus en het ondereinde van de balzak, ontstaan door een ontstoken haarzakje of een puist) komt op internet en in de wielersliteratuur veelvuldig voor, net als het synoniem *derde bal*. Reden genoeg om de termen te incorporeren. Het gebruik van woorden als *gazettencoureur* en *derde bal* illustreer ik dan met een voorbeeld en/of een citaat uit de wielersliteratuur, waarmee bij voorkeur ook meteen een – voorlichtend! - stuk wielersportgeschiedenis wordt meegenomen. Bij *gazettencoureur* bv. is als ondersteunend citaat te lezen: 'Mooi voorbeeld van een gazettencoureur is Francesco Planckaert, die in de Vlaamse kranten steeds weer aandacht kreeg, maar nooit een platte prijs heeft gereden.' En bij *derde bal*: 'De wielrenner praat even makkelijk over zijn derde bal als

over een ontstoken achillespees. (...) Joop Zoetemelk naaide ooit een biefstuk in zijn koersbroek. Als buffer tussen steenpuist en zadel; vlees op vlees, een uitstekende remedie. Joop spreidde nadien, op zijn hotelbed, ten overstaan van het aldaar verzamelde journaal, zijn benen. Opdat iedereen aanwezig zich ervan kon vergewissen dat die steenpuist geen verzonnen excuus was voor sportief falen.'

Wielertaal als *gazettencoureur* en *dubbele zak* (*derde bal*) kun je als woordenboekmaker alleen opnemen als je de termen zelf al kent, in druk bent tegengeko-

men, hoort spreken of door een informant krijgt aangegevoeld. Het onderstreept voor mij het belang van het inschakelen van sportbonden en informerende sportvakmensen die niet alleen bij het filteren van de grolijsten een belangrijke rol kunnen spelen (welke woorden moeten eruit, welke ontbreken er nog?), maar ook bij het formuleren en/of controleren van de betekenisdefinities. Een sportterm moet zo omschreven worden dat een vakman niet uitroept: 'Dat is onzin!', maar bevestigt dat het in essentie klopt, waarbij het duidelijk moge zijn dat de definitie niet met andere vaksporttermen moet zijn volgestouwd. Ook de geïnteresseerde leek moet begrijpen wat er staat.

Er zijn nu twee delen verschenen van de reeks. Er zijn nog heel veel andere sporten. Wat kunnen we nog van je verwachten op dit gebied?

Per deel zullen de in Nederland en België beoefende sporten thematisch worden geclusterd. Al verschenen is het *Van Dale Atletiek- en turnwoordenboek* (met sportwoorden uit atletiek, gymnastiek, turnen, krachtsport en fitness) en het *Van Dale Wielersportwoordenboek* (met sportwoorden uit weg- en baanwielrennen, mountainbiken, fietscrossen, veldrijden, kunstfietsen, eenwielren, toerfietsen en aangepast fietsen). Eind augustus 2009 tijdens het KLM Open komt het *Van Dale Golfsportwoordenboek* uit, met sportwoorden uit golf, midgetgolf, discgolf, boerengolf, kolven en aangepast golfen.

De komende jaren zullen dan nog de volgende thematische delen volgen: denksport, vechtsport, voetbal, veldsport, watersport, wintersport, zaalsport en spelsport. Daarmee zullen dan alle sporten in Nederland en België zijn afgedekt, zodat als afsluiting van het project uit de afzonderlijke delen een overkoepelende 'Dikke Sport Van Dale' kan worden samengesteld.

Oral History en Sport,

een impressie van een conferentie

Thijs Kemmeren

Op mijn vraag aan Stephen F. Kelly, directeur van het Centre for Oral History te Huddersfield (Yorkshire, Engeland) en auteur van het briljante boek "The Kop: Liverpool's twelfth man", "Do you remember december 1966", antwoordde hij onmiddellijk: "We were silent and the reason was Johan Crujff. Bill Shankly (Football is no matter of life and death, it's much more important than that!) had a big mouth and told that the 5-1 for Ajax in the first match was a mistake".ⁱ Stephen Kelly zat tijdens die wedstrijd op 14 december 1966 op de meest beroemde tribune van Engeland, zoniet van de hele wereld en zag een jonge Johan Crujff tot twee keer toe Ajax op voorsprong brengen. Stephen Kelly was organisator en een van de inleiders op het Oral history Congres dat op 3 en 4 april 2009 plaats vond te Huddersfield.

Sportgeschiedenis neemt in het alledaagse leven van veel Britten een belangrijke plaats in. De eilandbewoners hebben veel meer dan bijvoorbeeld Nederlanders een groot historisch bewustzijn, en sportgeschiedenis speelt bij velen, zowel actief als passief een belangrijke rol. Voorafgaande aan, tijdens en na grote sportwedstrijden worden clublieders gezongen, krijgen de helden van de club een plaats en wordt het stadion met de traditionele clubkleuren getooid. Iedere club kent haar in het stadion een betekenisvolle afdeling over de geschiedenis van de club en haar iconen.

Op het werk en in de pubs wordt niet alleen de wedstrijd van de afgelopen week besproken, ook de (stoe-re) verhalen uit de clubgeschiedenis krijgen veel aandacht. Het was dan ook geen wonder dat juist in het traditierijke Engeland, op het Centre for Oral History, verbonden aan de Universiteit van Huddersfield, een conferentie werd gehouden over Oral History en Sport. Op de conferentie waren sprekers uit Engeland, Wales, Ierland, Verenigde Staten en Australië. De sprekers zijn verantwoordelijk voor grote en minder grote lopende projecten Oral History in verschillende sporten, vooral rugby, cricket en atletiek. In dit artikel zal ik ingaan op vier, naar mijn smaak buitengewoon interessante projecten.

Oral History

Prof. Robert Perks was de keynote speaker op het congres. Hij was samen met Allistar Thomson in 1998 als eindredacteur verantwoordelijk voor de samenstelling van "The Oral History Reader", nog steeds een stan-

daardwerk over het vakgebied.ⁱⁱ Oral History is voor Perks: "the interviewing of eye-witness participants in the event of the past for the purpose of historical reconstruction". Oral history kan bijdragen leveren van ervaringen en gezichtpunten van groepen mensen die anders "hidden from history" zouden zijn. Historici die oral history als methode voor wetenschappelijk onderzoek inzetten hebben/hadden vaak de geschiedenis van arbeidersklasse, allochtonen, vrouwen of minderheden als onderzoeksobject. Interviews leggen elementen bloot die in andere bronnen niet te vinden zijn zoals persoonlijke verhoudingen en het familieleven en de betekenis van gebeurtenissen in het leven van individuen. Het gaat in Oral History minder om het gemiddelde van alle verhalen, maar om het bijzondere verhaal van het individu in de loop van de geschiedenis. Interessant was in dit verband het moment waarop een historicus tijdens het congres aan een socioloog vroeg waarom hij de citaten anonimiseerde. De socioloog was stomverbaasd over de vraag, die begreep hij niet goed. Het ging toch immers niet om het individu.

Oral history staat in de traditie van een rijk reservoir van mondelinge overlevering van familie, samenleving en nationale herinnering. Het biedt een rijke en gevarieerde bron voor de creatieve historicus. De methode wordt vaak subjectief genoemd - bijvoorbeeld over de werking van het geheugen is veel discussie- en dus niet geschikt als wetenschappelijke onderzoeksmethode, maar voorstanders noemen dat juist een kracht in plaats van een zwakte. Een belangrijk verschil met een schriftelijke bron is dat het historische interview tot stand komt door interventie van de interviewer. Geschiedenis is naar de mening van de voorstanders van Oral History nooit objectief, het gaat om de ervaring, de beleving en de betekenisgeving van gebeurtenissen in het leven van het individu. Die objectiviteit is ook niet nodig, geschiedenis is immers meer dan een abstracte en geordende kijk op objectieve historische intelligentie. Via Oral History ben je immers niet primair op zoek naar de feiten. Oral history is een fantastisch instrument om de natuur van het proces van het historisch geheugen te ontdekken en te exploreren. Op welke manier beïnvloedt het verleden de toekomst. Wat nemen we mee.ⁱⁱⁱ

In Nederland is het vooral Selma Leydesdorff die een

belangrijke rol speelde en speelt in het verder ontwikkelen van de onderzoeksmethode. Met haar proefschrift onderwerp wilde ze haar fascinatie voor herinneringen aan het dagelijks leven verder tot haar recht laten komen.^{iv} Een ander belangrijk onderzoek van haar was het project rondom de herinneringen van de watersnoodramp van 1953.^v

Robert Perks maakte in zijn inleidende speech duidelijk dat, hoewel al in 1996 de eerste conferentie Oral History en Sport is gehouden, de methodiek nog veel te weinig wordt ingezet als in de sportgeschiedenis. De conferentie van 3 en 4 april 2009 kan naar zijn mening een belangrijke aanzet geven om Oral History te gebruiken om het sporthistorisch onderzoek verder te brengen. Als een van de thema's waarop sporthistorici zich zouden kunnen concentreren gaf Perks aan "Sporting Lives and Heritages Memory". Als kernvragen noemde Perks: "Wat betekent de sport voor de sporter in zijn leven, wat betekent de prestatie van de sport en het sportteam voor de wijk, de stad. In hoeverre is sport en play ingebed in de community. In hoeverre en wanneer veranderde de publieke opvatting ten opzichte van de sporthelden in de communities".

'Playing in front of the Kop is every Liverpool Fan's dream... There is nothing like that.: Steven Gerrard, topvoetballer bij Liverpool

Stephen Kelly, directeur van het Centre for Oral history te Huddersfield, voormalig journalist en medewerker van sociaaldemocratisch politicus Neill Kinnock, is een kopite en zit nog steeds tijdens de thuiswedstrijden van Liverpool op de Spionkop. De naam Spionkop is afkomstig van de Slag bij de Spionkop, waarin de Boeren (voormalige Nederlandse kolonisten) een overwinning behaalden op de Britse kolonisten tijdens de tweede Zuid-Afrikaanse Boerenoorlog, terwijl ze behoorlijk in de minderheid waren. Veel Britse soldaten die streden in deze oorlog waren afkomstig uit Liverpool en omgeving. Het in 1906 gebouwde stadion van Liverpool kreeg een tribune met de naam Spionkop, een eerbetoon en herinnering aan de overleden soldaten.

Op basis van Oral History schreef Kelly een boek over de ontwikkelingen en betekenis van "het grootste koor van de wereld" dat in de jaren zestig de liedjes van de Beatles (She loves you, yeah, yeah, yeah) en Jerry and the Pacemakers (You'll never walk alone) zong. Heftige rampen meemaakte, zoals het Heijzeldrama in 1985 en de tragedie van Hillsborough, in 1989 stierven er 96 leden van de Kop en in de 21ste eeuw werd omgebouwd tot een wereldberoemde cultribune.^{vi}

Kelly interviewde 130 mensen, spelers, supporters, bestuur, politie, schoonmaakpersoneel, fotografen en ambulancemedewerkers. Op basis van de interviews en ander bronnenmateriaal kon de auteur drie perioden onderscheiden in de geschiedenis van de Spionkop. De eerste periode, tot ongeveer 1960 is tijd van het gewone volk. Er was geen geweld, mensen liepen en fietsten soms uren om naar het stadion te gaan, er was vrijheid van bewegen en je kon van de ene naar de andere kant van het stadion lopen. In de jaren zestig werd de Kop meer tribaal. Het stamgevoel zoals Desmond Morris dat in zijn boeiende boek over voetbal schreef, ontwikkelde zich op "the Kop".^{vii} Kopite werd een begrip en de populaire liedjes van de Mercey Beat waren al uren voor aanvang van de wedstrijd te horen. De supporters werden steeds fanatieker en onder leiding van Bill Shankley groeide Liverpool uit tot een van de beste voetbalclubs van de wereld, met de meest fanatieke aanhang op de Spionkop, de twaalfde man door Shankly genoemd. Op de Kop ontstond het "crowdsurfen", een verschijnsel dat populariseerde bij rockconcerten. In de jaren negentig professionaliseerde, commercialiseerde en internationaliseerde het voetbal heel sterk. Het nieuwe stadion werd een all-seated stadion. Liverpool werd een cultclub. Omdat de prijs van de toegangskaarten fors stegen kwamen er minder arbeiders naar de wedstrijden, en in tegenstelling tot eerder veel meer vrouwen en minderheden zoals de Aziatische minderheid van Liverpool. Mensen die uit Liverpool naar elders waren verhuisd, blijven naar het populairste stadionvak komen, zijn bereid ver te reizen en veel geld te betalen voor een seizoenskaart. De club oriënteert zich steeds internationaler. Easy Jet en Ryan Air brengen supporters vanuit heel Europa. Zelfs vanuit Azië, Singapore en Hongkong komen supporters. Een kernvraag in het onderzoek van Kelly was de vraag naar de verandering in de sociale identiteit van de Kopites. Je hoort bij de stad wanneer je als Liverpoolfan, Kopite bent. Hoewel de achtergrond van de toeschouwers op de Spionkop in hoge mate veranderde bleek dat de betrokkenheid in de afgelopen honderd jaar niet te zijn veranderd. Kopites beïnvloedden als twaalfde man de uitslag van de wedstrijd, zoals Bill Shankly zei: "The fan is part of the occasion, the hart and soul of Liverpool".^{viii}

Tale-Enders: Gathering the Narrative Heritage of Welsh Cricket

"Our Identity consists of stories and the sum of the stories is our collective memory." stelde Prof. Michael Wilson in zijn inleiding. Wilson is projectleider van

Tale-enders, een gezamenlijk onderzoeksproject van de Cricket Board van Wales en het George Ewart Evans Centre for Storytelling verbonden aan de University van Glamorgan (Wales). Centraal in het onderzoek staat de sociaal-maatschappelijke positie van de sport en de cricketclubs in Wales. Clubleden, spelers, toeschouwers van zes cricketclubs in Wales leggen hun verhalen, herinneringen en reminiscenties vast. De resultaten worden opgeslagen in het nieuwe Welsh Cricket Museum dat als multimediapartner meewerkt. Het materiaal zal in de toekomst ook toegankelijk zijn in het museum.

Cricket is de oudste teamsport in Wales en het project wil een belangrijke bijdrage leveren aan de kennis over sociaal-maatschappelijke betekenis van sport in lokale en regionale gemeenschappen van Wales.

Het project gebruikt drie onderzoeksmethoden, waarin multimedia een centrale rol spelen. De eerste methode is het zogenoemde storytelling model. In een drieminutendurend filmpje leggen mensen hun persoonlijke verhaal vast. Hun sport-digital story. Een zeer moderne manier om verhalen vast te leggen. De tweede methode is het oral history model waarin getrainde interviewers verhalen van spelers, toeschouwers, bestuursleden en andere vrijwilligers vastleggen. Bij de derde methodiek, het generated context model, sturen mensen hun persoonlijke verhaal op.

De digitale revolutie biedt nieuwe mogelijkheden om geschiedenis (van de cricketsport) te democratiseren. Vooral de eerst en derde methode biedt individuen de kans zelf te verhalen en hun persoonlijk verhaal te laten aansluiten dan wel verder te borduren op al bestaande verhalen. Via inter- en intranet kunnen ook de interviews goed toegankelijk worden gemaakt.

Het stadsmuseum Tilburg kent het project "Het Geheugen van Tilburg", waarin Tilburgers worden opgeroepen hun verhaal te doen. Een ander Nederlands voorbeeld is de website die kinderen van "foute" ouders de kans geeft hun verhaal te doen.^{ix} Voor sportclubs biedt de moderne technologie tal van mogelijkheden het eigen collectieve geheugen vast te leggen.

De universiteit van Glamorgan heeft verschillende doelstellingen voor het project. Het exploreren en evalueren van de verschillende onderzoeksmethoden om verhalen te verzamelen van clubleden is een van die doelen. Het materiaal is uiteraard nog heel ruw en onderzoek naar de analysemogelijkheden van het materiaal is daarom een andere hoofddoelstelling. Verder wil men de mogelijkheden van nieuwe technologieën in wetenschappelijk onderzoek exploreren.^x

De Galic Athletic Association: een jubileum

De Galic Athletic Association is opgericht op 1 november 1884 en viert dus in 2009 haar 125 jarig bestaan. Het is, met 2.500 aangesloten clubs, de grootste sportorganisatie ter wereld. Deze clubs hebben hun thuisbasis niet alleen in Ierland, maar overal ter wereld waar Ierse immigranten terecht zijn gekomen zoals in New York.^{xi} GAA is een culturele en sportorganisatie die vooral traditionele Ierse sporten promoot. Sporten als Hurling, handbal en Galic Football en de vrouwenvarianten vrouwen-hurling, genaamd camogie.^{xii}

De geschiedenis van de GAA is een "people's history". Het is, zoals van de meeste sportorganisaties, een geschiedenis van vrijwilligers die alle mogelijke klussen voor de sport doen. Van top- en amateursporters, van scheidsrechters, bestuurders en materiaal mensen, supporters en journalisten. Het doel van het project is een zo groot mogelijk bestand te verzamelen over de manier waarop de Ieren het GAA hebben beleefd. Verzameld worden duizenden interviews die afgenomen worden door professionele interviewers en geschoolde vrijwilligers. Ook worden er foto's en andere betekenisvolle documenten verzameld. Interviews en documenten worden op een website geplaatst. De sleutelthema's van het project zijn de verzameling van: biografische gegevens, vroegste herinneringen, de diverse rollen in de club, de rol van vrouwen en kinderen. Het thema continuïteit en verandering is een sleutelthema, zoals de rol van de kerk, de betekenis voor de community en de sociale identiteit van de leden en betrokkenen.^{xiii}

Het GAA heeft in de persoon van Arlene Grampsie, het Boston College (VS) ingehuurd om het project te ondersteunen en begeleiden. Het Boston College heeft een vestiging in Ierland.

Een belangrijk moment voor het onderzoek is medio 2009 omdat dan het eerste overzichtswerk verschijnt dat gebaseerd is op het oral historyonderzoek. Het is voor de auteurs een gigantisch werk alle interviews en verhalen, goed te analyseren. Juist de analyse van het bronnenmateriaal is de grootste uitdaging voor de onderzoekers.

De Indomitables: de Rugby League Lions Tour naar Australië en Nieuw Zeeland in 1946

Rugby is naast cricket en voetbal de meest populaire sport van Engeland en haar 'oude' Dominions, misschien wel de populairste. Het was dan ook niet voor niets dat de Australische regering het Britse parlement direct na WO 2 vroeg om een Britse rugby-team, "The great Brittain's Lions team" met als bijnaam The Indomitables, naar Australië te sturen. De trip moest

het moraal van de inwoners van Australië opkrikken en markeerde de re-launch van de internationale rugby-league na WO II. De bijnaam van het team was afkomstig van het vliegdekschip *The Indomitables*, waarmee de spelers, coach en officials in 1946 in zes weken naar Australië voeren. Simon Foster, zoon van de uit South Wales afkomstige “back row forward” Trevor Foster, hield een prachtige inleiding over deze buitengewone trip, het eerste grote sportevenement na WO 2. Zijn verhaal was gebaseerd op interviews met en verhalen van zijn vader en door Ivo Foster achtergelaten ego-documenten, zoals een dagboek. Foster bracht de trip in het brede verband van sociaal maatschappelijke ontwikkelingen van de sport.

Toen het team in Perth aankwam moest het een barre vijfdaagse treinreis naar Sydney ondernemen. De treinkende geen slaapplaatsen en direct na aankomst moest het team spelen. In Australië werd in de twintig gespeelde wedstrijden (the Ashes Tour) niet verloren, in Nieuw-Zeeland, waar zeven wedstrijden op het programma stonden, wel.

Trevor Foster was een mijnwerker, die uitgroeide tot een van de grootste Britse rugbyspelers ooit. Hij stond bekend als een zeer sportieve speler. Hij was 67 jaar lid van de Britse rugbybond. Trevor Foster kreeg eind jaren dertig, een tijd van grote werkloosheid in Wales, een contract van zes Engelse pond bij New Port en later een vierhonderd pond contract bij Bradford Nothern waarvoor hij jarenlang speelde. Trevor Foster werd voor zijn werk voor het Britse rugby Member of The British Empire (MBE). In het team dat de tour maakte speelde maar liefst elf Welshmen, waarvan zes uit Bradford. Hoewel Trevor Foster vele wedstrijden en toernooien speelde was de trip naar Australië die ongeveer een half jaar duurde een van de grootste ervaringen van zijn leven, waarover hij jarenlang aan zijn zoon over verhaalde.^{xiv}

Tot slot

In dit verslag van de conferentie konden natuurlijk niet alle bijdragen aan bod komen. Zo had Prof. Tony Collins een inleiding over het Rugby League Project in Huddersfield en sprak Prof. Pellom McDaniels, een voormalig professioneel American Football Player en verbonden aan de Universiteit van Missouri, over de ontwikkeling en de betekenis van “The American Negro Baseball Leagues” voor de strijd van de Afro-Americans. De deelnemers bezochten de boeiende tentoonstelling over de geschiedenis van het rugby in het “The George Hotel” in Huddersfield waar in 1895 The Rugby League Football werd opgericht.

Aan het eind van de tweedaagse conferentie werd

besloten een linkedin groep (Sport and Oral History network) aan te maken om de wereldwijd ontstane contacten te onderhouden. Wat inmiddels is geschied. De teksten, opgenomen door Pellom McDaniels, zijn inmiddels op het internet geplaatst.^{xv} Van harte wil ik de Nederlandse sportwereld, sporthistorici en zeker ook de universiteiten oproepen projecten te initiëren waarin Oral History een prominente onderzoeksmethodiek is. De conferentie leverde een groot aantal zeer bruikbare methodes op, die het inzicht in de sociale en maatschappelijke betekenis van sport zullen vergroten. De opmerking van Johan Cruyff in een interview aan journalist Robert Misset in 1999 geldt immers nog steeds: “Je hebt toch een armoedig leven als je de herinneringen niet doorgeeft aan je kinderen. Je moet ze niet in een schoendoos op zolder zetten”.^{xvi}

Je moet die herinneringen echter wel eerst verzamelen en dat is de taak van Oral History.

Kelly, Stephen, F. (2005) *The Kop, Liverpool's Twelfth Man* Virgin Books

ii Perks, R. en A. Thomson (1998) *The Oral History Reader*. London

iii Frisch, M. Oral History and Hard Times. In Perks, R. en A. Thomson (1998) *The Oral History Reader*. London

iv Leydesdorff, S (1987). *Wij hebben als mens geleefd. Het Amsterdamse proletariaat 1900- 1940*. Amsterdam

v Leijdensdorf, S. (1993) *Het water en de herinnering. De Zeeuwse Watersnoodramp 1953-1993*. Amsterdam

vi Kijk in dit verband eens op [www.youtube Liverpool en the Kop](http://www.youtube.com/watch?v=Liverpool+en+the+Kop).

vii Morris, D. (1996) *Spel om de bal. Over tradities en rituelen, spelers in de fascinerende wereld van het voetbal*. Utrecht.

viii Vam Bill Shankly is de volgende uitspraak: “Some People believe that football is a matter of life and death. I am very disappointed with that attitude. I can assure you that it is much more than that.”

ix Zie www.hetgeheugenvantilburg.nl en www.hetopenarchieff.nl

x <http://storytelling.research.glam.ac.uk/news>

xi www.ny-gaa.org

xii <http://www.gaa.ie>

xiii www.gaahistory.com,

xiv Over de Tour verscheen onlangs een boek: Thomson, C. (2009) *The indomitables, The 1946 Lions Rugby League Lions Tour*.

xv www2.hud.ac.uk/mhm/media/research/sport-oral-history-conference09.php

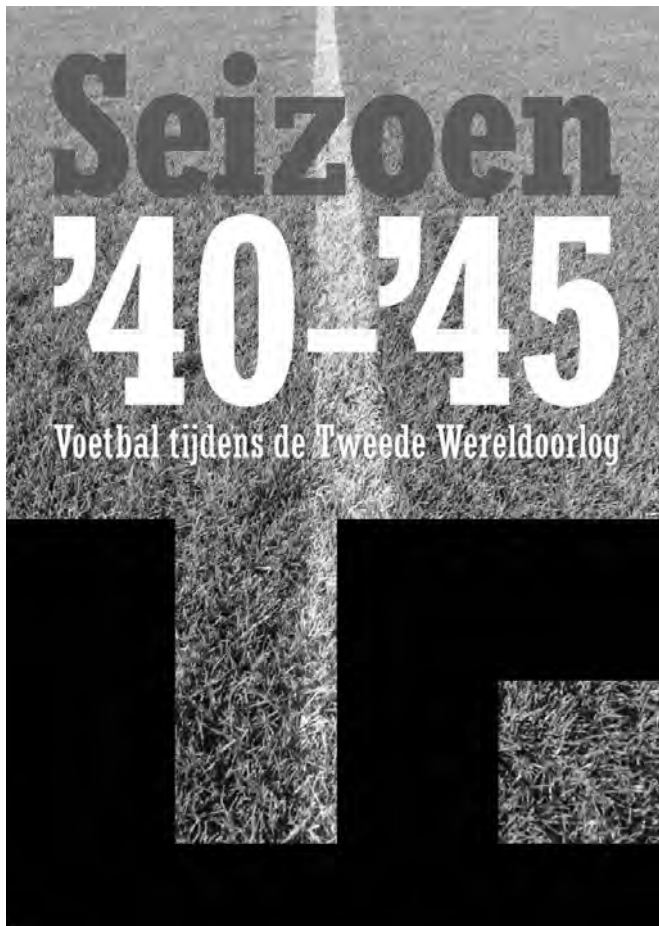
xvi Stevens, T. Inleiding. De onstuitbare opmars van de sportgeschiedenis in Nederland. In: Buuren, W. en P.J. Mol, (2000) *In het Spoor van de sport. Hooflijnen uit de Nederlandse sportgeschiedenis*. Haarlem. Pag. 9

Kennis is onmacht

Jurryt van de Vooren

In het Verzetsmuseum is in april een tentoonstelling geopend over voetbal tijdens de Tweede Wereldoorlog. Precies in diezelfde tijd verscheen de biografie van Karel Lotsy met onder meer nieuwe inzichten over de handelingen van deze sportbestuurder tijdens de bezettingsjaren. Veel nieuwe kennis, maar desondanks keren alle clichés over Goed en Fout terug alsof we helemaal niets wijzer zijn geworden. Jurryt van de Vooren van Sportgeschiedenis.nl vindt dit ergerlijk, net als de voormalige doelman van ADO.

Er bestaat in Nederland steeds meer belangstelling voor sport tijdens de Tweede Wereldoorlog – vooral vanuit de sportwereld zelf. Sinds 2005 is bij het Olympisch Stadion op 4 mei een jaarlijkse herdenking voor omgekomen sporters tijdens de Tweede Wereldoorlog, waarbij de opkomst steeds groter wordt. Ajax hecht er zelfs zoveel belang aan dat het afgelopen

jaar zitting heeft genomen in het organiserende comité. Door deze medewerking is het mogelijk om gevoelige affaires uit de oorlogsjaren eindelijk openlijk te bespreken zonder naoorlogse vooroordelen.

Op de laatste herdenking werd bijvoorbeeld stil gestaan bij de Joodse sportverslaggever Han Hollander, die met zijn vrouw, Leentje Hollander – Smeer, door de Duitsers uit zijn huis aan de Amstelkade in Amsterdam werd gehaald en afgevoerd. Het echtpaar werd daarna vermoord in Sobibor. Na de bijeenkomst in het Olympisch Stadion, die door familieleden van Hollander werd bijgewoond, werd bij dat woonhuis een gedenksteen neergelegd ter nagedachtenis aan deze legendarische radioverslaggever en zijn vrouw. Opvallend was de aanwezigheid van AVRO-directeur Willemijn Maas en AVRO-voorzitter Paul Smits, omdat Hollander bij deze omroep werkte totdat hij onverbiddelijk werd ontslagen na de Duitse inval. De AVRO heeft er sinds 1940 weinig over willen zeggen, tot afgelopen mei.

Tegenover de familie Hollander sprak Maas openlijk over deze open zenuw uit de geschiedenis van de AVRO: “In 1936 versloeg Hollander de Olympische Spelen in Berlijn en ontving hij een door Hitler persoonlijk ondertekende oorkonde. Op 22 mei 1938 werd hij gehuldigd naar aanleiding van zijn vijftigste interlandverslag op de radio. Bij die bijeenkomst bleek ook weer hoe getalenteerd en immens populair hij was. Des te pijnlijker was zijn ontslag zes dagen na de capitulatie van Nederland op 21 mei 1940. Samen met een aantal andere Joodse en niet-Joodse collega’s werd hij ontslagen. Over die periode en die actie van AVRO-directeur Willem Vogt, nota bene een persoonlijke vriend van hem, is na de oorlog veel geschreven en gezegd – vaak in emotionele termen. Vogt is voor de zuiveringscommissie verschenen en uiteindelijk vrijgesproken. Dat neemt niet weg dat nu, bijna zeventig jaar later, het terugkijken op die periode voor mij en de AVRO buitengewoon pijnlijk is en gevoelens oproept van onbegrip en verbijstering.”

De aanwezige Hollanders reageerden verheugd op deze toespraak. “De speech was mooi en verrassend”, zei Freddy Hollander. “Het spreekt van moed, zelfs na al die jaren, om iets van een boetkleed aan te trekken.”

Oprechte belangstelling en goed onderzoek kan dus zelfs zeventig jaar later tot nieuwe inzichten leiden en nuances aanbrengen in veronderstelde waarheden. Als er dan een expositie over voetbal in de oorlog in een instituut als het Verzetsmuseum wordt georganiseerd, mogen we nóg meer inzichten verwachten. Helaas is precies het tegenoverstelde het geval, want oude clichés over Goed en Fout blijken onuitroeibaar. Zoveel werd wel duidelijk in veel artikelen, die de laatste tijd verschenen.

ADO en de Volewijckers

De opening van de expositie in het Verzetsmuseum trok veel journalisten, die helaas weinig belangstelling toonden voor nuance en gedegen historisch onderzoek. Het Algemeen Dagblad schreef bijvoorbeeld op 30 april 2009: 'Het voetbal in de Tweede Wereldoorlog werd een afspiegeling van de Nederlandse samenleving onder Duitse laars. Zo gold ADO als een collaboratie-club, omdat het team een aantal leden van de Nationaal Socialistische Beweging (NSB) telde. (...) Volewijckers stond bekend als verzetsclub. Van de broers Gerben en Douwe Wagenaar speelde de eerste een belangrijke rol in het verzet.' Aldus het AD.

Dolf Niezen was in de oorlog doelwit bij ADO en wordt in 2009 opnieuw moedeloos van deze leugens. Al een halve eeuw vecht hij tegen het vooroordeel dat alle Haagse voetballers overtuigde NSB'ers waren, maar tevergeefs. En dat terwijl er inmiddels al zoveel bekend is over de lotgevallen van ADO in die tijd. Want het is inderdaad waar dat er NSB-leden bij ADO actief waren, maar dat gold zo'n beetje voor elke club in die

tijd. Vooral de aanwezigheid van Gerrit Vreken in het eerste van ADO trok de belangstelling, omdat hij *sympathiserend* lid was van de NSB. Hij deed dat echter uit politieke naïviteit en lijfsbehoud, want zo kon hij voorkomen dat hij in Duitsland moest werken. Heel opportunistisch, maar wie zijn wij om daarover te oordelen? Zijn toenmalige bekendheid zorgt er ruim een halve eeuw later wel voor dat zijn oude club nog steeds van alles wordt verweten.

Zelfs een uitgebreide expositie in het Verzetsmuseum maakt geen einde aan deze onwaarheden – integendeel zelfs. Want ook actualiteitenprogramma Netwerk bouwde verder op deze vooroordelen in een verhaal over een oorlogswedstrijd tussen ADO en De Volewijckers. Op 4 mei gooide dit programma de nodige onzin in de lucht.

Dat was niet de schuld van maker Koen van Groensen, die doordacht te werk was gegaan en uitstekende research had verricht. Door de montage en vooral de voice overs werd deze documentaire gedegradeerd tot een historisch onverantwoorde reportage met louter goede Amsterdammers en foute Hagenezen. Toen ik hierover vragen stelde aan het programma bleek dat de eindredactie van Netwerk bewust deze invalshoek had gekozen omwille van het verhaal. Dat het historisch aantoonbaar onjuist is, en dat dit al jarenlang bekend is, maakte dus niets uit. De AVRO had het met Hollander aanzienlijk beter gedaan, maar dat was blijkbaar een uitzondering in de kortademige journalistiek. Hopelijk heeft Niezen die aflevering van Netwerk niet gezien, want op zijn leeftijd kan dat dodelijk zijn.

Zo ontstaat meer en meer een merkwaardige paradox

van een groeiende hoeveelheid betrouwbare informatie over sport in de oorlog en de enorme karikatuur hiervan in de publieke opinie – al tientallen jaren lang. Dat bleek ook tijdens de presentatie van de biografie van sportbestuurder Karel Lotsy afgelopen mei. Want als er iemand is, wiens goede naam onterecht is aangetast door onwaarheden over de oorlogstijd is het Lotsy wel. Biograaf Frank van Kolfschooten heeft in zijn boek pijnlijk precies aangetoond hoe vooraanstaande onderzoekers en journalisten als André Swijtink, Frits Barend, Henk van Dorp en Matty Verkamman de voormalige sportbestuurder op dubieuze wijze onderuit hebben gehaald, en dat al decennia lang. Dat gaat zo ver dat Erica Terpstra en Michael van Praag weigerden naar de boekpresentatie te komen om te voorkomen dat een negatieve smet ook over hun zou dalen. Officieel hadden ze een andere reden, maar dat geloofde natuurlijk niemand.

Hans Blom was er gelukkig wél en die wist als voormalig directeur van het NIOD hoe gevaarlijk de val van Goed en Fout is en waarom verstandige mensen zich hieraan moeten onttrekken. Het is namelijk oneerlijk en onverantwoord om zoveel nadruk te leggen op een relatief kleine periode in onze geschiedenis om daarmee een complete visie te ontwikkelen over de loopbaan van een persoon als Lotsy. Met de kennis achteraf is het makkelijk een oordeel te vellen over de gevolgen van bepaalde besluiten en handelingen, die in de woeelige oorlogsjaren zelf echter niet te overzien waren. Met andere woorden: het is historisch onverantwoord om al te moreel te worden over Goed en Fout in de oorlog.

Toch moeten we ons geen illusies maken dat hierin snel een verbetering komt. Het enige wat we kunnen doen in deze paradox van kennis en karikatuur is door te gaan met onderzoek naar sport in de oorlog, ongeacht wat sommigen er later over schrijven. Tenslotte heeft de AVRO wél aangetoond hiermee overweg te kunnen, waar Netwerk en het Algemeen Dagblad dat niet konden.

En volgend jaar, op 4 mei 2010, vindt zoals altijd de herdenking plaats bij het Olympisch Stadion, waarvoor inmiddels nog meer belangstelling bestaat in de Nederlandse sportwereld.

Haagse Roem op Schevenings Hout: de Scheveningsche wielierbaan

Van april 1888 tot november 1916 lag ter plaatse van de Brusselselaan in Scheveningen een houten wielierbaan. Het initiatief daarvoor kwam van een groep jonge sportenthousiasten: A.L. Couvée uit Delft, J.G. Simonis uit Scheveningen en J. Herckenrath en H.W. van Raden uit Rotterdam. Zij hadden een terrein van de Hollandsch-Belgische Bouwgrondmaatschappij gehuurd.

Het waren waarschijnlijk enthousiaste studievrienden van de jonge architect Jurriaan Kok, die technisch commissaris van de Hollandsch-Belgische Bouwgrond Maatschappij was. Hij had de houten constructie getekend. De bochten in het parcours waren – gedwongen door de toelopende vorm van het terrein – ongelijk; er bestonden waarschijnlijk ook nog geen officiële voorschriften voor de afmetingen van een wedstrijd baan. Ter weerszijden werden op plaatsen waar het perceel breder was eenvoudige banken opgesteld en de baan werd met houten schotten en winddoeken een afgeschermd. De toegang lag op de plek waar nu de Brusselselaan uitkomt op de Badhuisweg.

Het 'vélocipède rijden' was sinds 1880 als sport in opkomst. Wedstrijden werden op een wegparcours verreden en later ook op het Malieveld, maar deze terreinen waren niet geschikt voor officiële wedstrijden. Daarom voorzag de wedstrijd baan bij de Nieuwe Scheveningse Bosjes in een sportieve behoefte. De baan was tegelijkertijd een attractie voor de badgasten. In de *Woerlische Reiseführer* werd de wielierbaan al onder de aandacht van het publiek gebracht: 'Vélocipède-rennen auf einer mächtigen Piste. Dieser Sport, welche mehr und mehr Liebhaber lockt, wird in Scheveningen durch Matchen und Klubs ganz besonders gepflegt'.

Eén van de eerste renners op deze wielierbaan was Willem Rademaker, de tweede zoon van de oprichter van de 'Stoom-Chocolaad Fabriek De Adelaar' die vanaf 1888 aan de Havenkade gevestigd was. De toen 18-jarige Willem was vrijwel dagelijks op de baan te vinden. De chocoladefabriek werd sponsor van de Scheveningsche Wielierclub en stelde in 1892 het

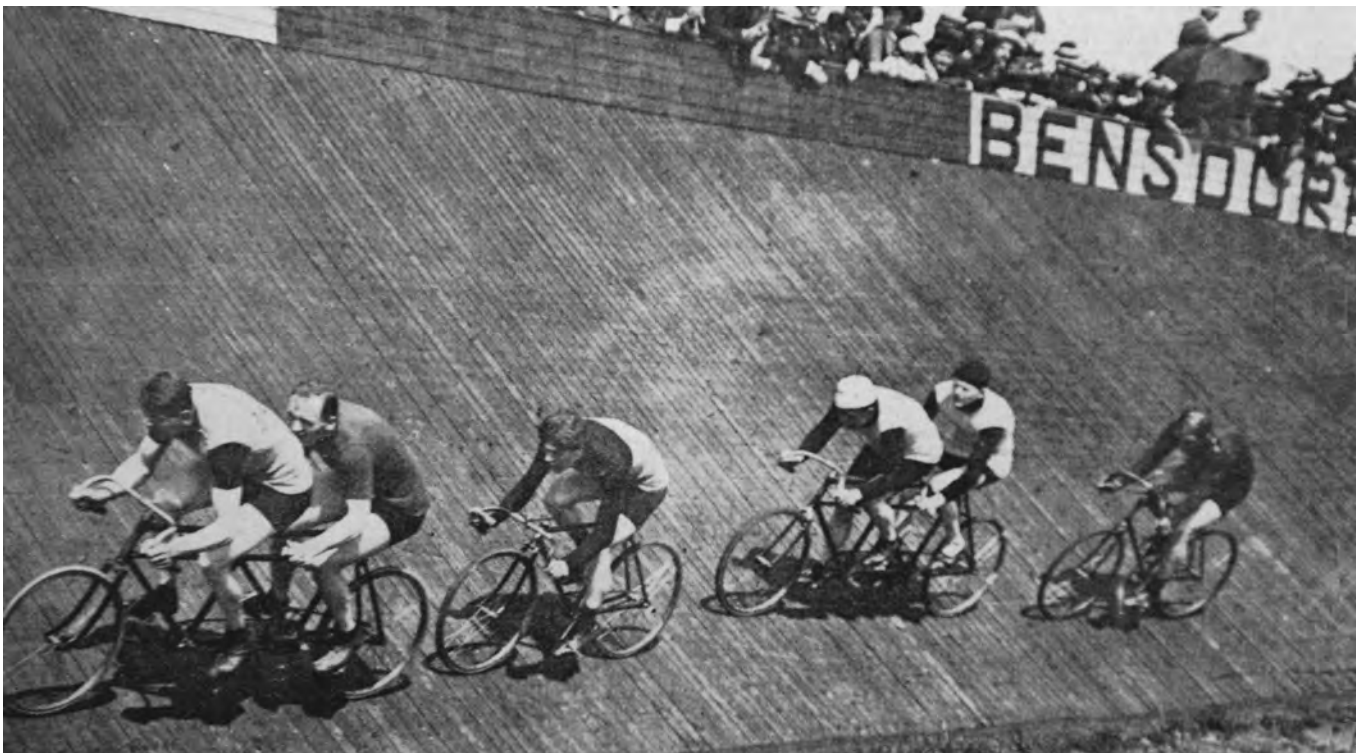
'Rademaker Schild' beschikbaar als wisselprijs voor amateurs.

De baan werd in 1907 overgenomen door de 'Scheveningsche Wielerbaan Vereniging' die de exploitatie professioneler wilde aanpakken. De boel werd voorlopig met wat verf opgelapt om de indruk te wekken dat alles nieuw was. 'De Scheveningsche Wielerbaan, waarnaar zoo lang door de sportliefhebbers der Hofstad is verlangd, is er dan eindelijk. Dat zij werkelijk in een behoefte voorziet, bleek wel zondag toen verschillende wedstrijden waren uitgeschreven en alle rangen, óók de niet door een dak beschutte en niet-tegenstaande de hevige regenbuien, dicht bezet waren'. De toeschouwers hadden er wat voor over om niets te missen! Voor het eerst deed er namelijk een neger mee, een zekere Germain, maar die werd geklopt door Fokkinga die daarmee zijn eerste professionele zege behaalde.

De grote belangstelling was voor de vereniging voldoende motief om in 1907 een aanvraag in te dienen voor een nieuwe baan volgens bestek van bestuurslid P. van Meurs. Die baan zou wedstrijdmaten moeten krijgen: 1/3 km lang en 6,2 meter breed. Er werd ook gedacht aan 24 kleedkamertjes, een ruimte 'voor den dokter' en overdekte tribunes. Het plan voor de nieuwe baan kon echter pas uitgevoerd worden wanneer duidelijk was of de grond, die inmiddels in handen van Cornelis van Stolk gekomen was, beschikbaar zou blij-

ven. Toen dat zeker was werd in de ledenvergadering van 1909 besloten het complex te renoveren volgens de plannen uit 1907. In mei 1910 werd het seizoen groots geopend met de eindstrijd van het Nederlandsch Kampioenschap 1909 dat kennelijk nog niet was uitgereden; Fokkinga nam het op tegen Tulleke en Huizenga. Er waren diverse koersen voor zowel amateurs als professionals: kilometer- en premiewedstrijden, tandemwedstrijden en wedstrijden met 'motor-gangmaking' waarin Bruni, Bardonneau en Waterreus bedreven waren. Ook voor zware motorfietsen werd in juni een proefwedstrijd verreden, maar daar kwam men heel snel van terug, want de houten baan dreigde in de kortste keren vernield te worden. De motoren maakten enorme 'schuivers' terwijl houtsplinters het publiek om de oren vlogen.

De nieuwe baan werd het thuishonk van de in 1910 opgerichte eerste Scheveningse vereniging voor amateur wielrenners 'Excelsior'. Ook de professionele 'Residentie-Renclub Sparta' met sprinter Jan van Gent trainde er regelmatig. Aan het eind van elk badseizoen werden wedstrijden gehouden voor slagersknechten, winkelbedienden en krantenjongens; de zogenaamde 'debutanten wedstrijden'. Piet Moeskops, een Loosduinse poelierszoon, won hier in 1914 zijn eerste wedstrijd. Voor de aanschaf van zijn rijwiel had hij eerst drie weken als verhuizer moeten sjuwen... Het was het begin van de 'Superkampioen' of 'de Loosduinse Lat', zoals hij vanwege zijn lengte werd

genoemd. In 1916 waren Piet Moeskops en Klaas van Nek nog slechts 'veelbelovende debutanten op het Scheveningsche hout'. Maar Moeskops werd later één van de grootste wielrenners aller tijden.

Helaas duurde deze glorie tijd niet lang: de oorlog gooide in 1914 roet in het eten. Bovendien verschenen er plannen voor een moderne betonnen wielersbaan bij de sportterreinen op Houtrust.

Gemeenteraadsleden betwijfelden of er wel behoefte was aan nóg een wielersbaan naast die in de Scheveningsche Bosjes 'waar het ook al niet marcheert'. De directie kondigde aanvankelijk aan dat het lopende seizoen het laatste zou zijn, ongeacht of de baan op Houtrust er kwam of niet. Dat was niet alleen om financiële redenen, want er heerste ook grote onvrede over wanordelijke toestanden; afgesproken renners kwamen niet opdagen, er werd te laat gestart en er werd moeilijk gedaan door de wedstrijdbonden over de kwaliteit van de houten baan. Bovendien ontbraken, ten gevolge van de mobilisatie en de daaropvolgende oorlog, natuurlijk veel internationale 'favorieten'. Toch werd er opnieuw een reddingsactie op touw gezet. De NRC meldde dat 'zich reeds enige kapitaalcrachtige sportliefhebbers hebben verenigd, om de Scheveningsche Wielersbaan over te neemen, die geheel te restaureeren en te vergrooten'. Ondanks de sombere tijden kon zo in 1915 toch een wedstrijdprogramma verreden worden met als attractieve afsluiting een 'Grote Herfstprijs'.

Daarna was er nog een huldiging van de veelbesproken Nationale Kampioensprinter Jan van Gent die op deze baan als het ware geboren en getogen was. Steeds vaker werden bookmakers gesignaleerd die op slinkse wijze

de wedstrijden wisten te beïnvloeden. Het publiek werd daardoor zó wantrouwend dat een 'verrassende' winnaar steevast met 'knoeier' of 'bookmakers-handlanger' werd uitgejouwd. De pers sabelde de onderneming genadeloos neer: 'Het publiek zag en hoorde hoe ongeoorloofd weddenschappen werden afgesloten, de uitslagen waren doorgestoken kaart. De toeschouwer staat tegenover eene schijn vertooning en niet tegenover eene opperste krachtmeeting van eerlijk strijdende atleten. Met de week toch klom de overtuiging, dat het daar op Scheveningen één groote knoeierij was'.

Een bouwplan dat grondeigenaar Stolk in september 1916 indiende betekende het definitieve einde van de wielersbaan. De baan werd gesloopt en op 8 november 1916 werden het hout, de opstallen en inventaris op het terrein geveild.

Dit artikel is eerder gepubliceerd in

Paul Crefcoeur en Jan van Pesch. 125 Jaar Belgisch Park, de ontwikkeling van nieuw Scheveningen tussen bad en stad. Aprilis, Zaltbommel 2009.

Met dank aan de auteurs en de uitgever.

Sporthistorisch congres

18 december 2009

Ter gelegenheid van het afscheid van Pieter Breuker als docent en onderzoeker aan het Fries Instituut van de RuG organiseren zijn Groningse collega's op 18 december 2009 een sporthistorisch congres over

FRIESE SPORTEN: TUSSEN TRADITIE EN PROFESSIONSIE

De vier sprekers zijn:

- prof. dr. Goffe Jensma (hoogleraar Friese taal en Cultuur RuG):
In de portemonnee en onder de pet. Over het kievitseierenzoeken als uitgevonden traditie;
- drs. Daniël Rewijk (RuG-promovendus op Pim Mulier):
Hurdridders en schaatsenrijders:
een botsing van twee werelden;
- prof. dr. Yme Kuiper (hoogleraar religieuze antropologie RuG):
Van idolen naar iconen:
Abe Lenstra en Faas Wilkes. Een vergelijkend biografisch-
iconografisch experiment;
- dr. Pieter Breuker (docent en onderzoeker Friese Taal en Cultuur RuG):
Het 'Friese' kaatsen tussen 1853 en 1928: te groot voor het Sjúkelân, te klein voor het Olympisch podium.

Kievitseierenzoeken, schaatsen (korte- en langebaan), voetballen (met speciale aandacht voor sc Heerenveen en Abe Lenstra) en kaatsen worden onderzocht aan de hand van begrippenparen als traditie en vernieuwing, amateurisme en professionalisme, (culturele) identificatie en mondialisering. Daarmee doen de sprekers niet alleen onderzoek naar 'typisch Friese' sporten, ze willen ook een bijdrage leveren aan het sporthistorisch onderzoek in het algemeen.

Meteen na afloop van het congres worden de lezingen in boekvorm gepresenteerd.

- PLAATS:** Cultureel centrum De Koornbeurs, Noord 2, Franeker (0517-393963)
- DATUM:** vrijdag 18 december a.s., van 13.00-17.00
- KOSTEN:** € 15,00 (exclusief kosten boek: € 12,50)
- AANMELDING:** uiterlijk per 1 november a.s. bij mevr. S. van Dellen, Fries Instituut RuG, postbus 716, 9700 AS Groningen; e-mail; s.van.dellen@rug.nl
- BETALING:** uiterlijk per 1 nov. a.s. op banknummer 293569193 t.n.v. Stifting FFYRUG Groningen
- INFORMATIE:** prof. dr. Goffe Jensma, Fries Instituut RuG, postbus 716, 9700 AS, Groningen; e-mail: g.t.jensma@rug.nl (eventueel telefonisch: 050-3638836).

Franeker is uitstekend per openbaar vervoer bereikbaar:
zo rijdt er tweemaal per uur een trein Leeuwarden-Franeker v.v.

Is Tom Okker de beste Nederlandse tennisser aller tijden?

Theo Bollerman

Het is een interessante activiteit om sporters uit verschillende tijdperken met elkaar te vergelijken en je dan af te vragen wie de beste was. Aan de Groningse Universiteit is bijvoorbeeld een wereldranglijst van de beste schaatser aller tijden gemaakt, waarbij schaatser uit verschillende periodes met elkaar vergeleken werden op basis van bijzondere vergelijkende rekenmethodes.

Nederlandse tennisdeskundigen houden zich vanzelfsprekend ook onledig met de vraag wie de beste Nederlandse speler aller tijden is. Het leek de Oranje Tennis Club in Den Haag dan ook een goed idee om het 110-jarig bestaan op te luisteren met een verdieping van de vraag of Tom Okker of Richard Krajicek de beste vaderlandse tennisspeler aller tijden genoemd mocht worden.

Om een goed kader te scheppen werd besloten een tentoonstelling in te richten in het vernieuwde clubhuis, gewijd aan de tenniscarrière van Okker. Met televisiebeelden, posters, prenten, boeken, bronzen beeldjes, enkele trofeeën van Okker en niet vergeten zijn eigen Maxply Dunloprackets kreeg de bezoeker een vrij compleet beeld van Okkers' vele overwinningen en de carrières van zijn tijdgenoten als Laver, Rosewall, Roche, Nastase, Newcombe en Borg.

Om de pers te prikkelen daar ook enige aandacht aan te besteden, werd aan deze tentoonstelling de uitdagende stelling gekoppeld, dat overtuigend was aangetoond dat Okker nu officieel de beste speler genoemd kon worden.

De stelling

De discussie over wie de beste Nederlandse tennisspeler aller tijden is, kan alleen bevredigend afgerond worden met een mathematisch correcte benadering. Is dat Richard Krajicek, die Wimbledon gewonnen heeft en tien jaar tot de tien beste spelers ter wereld behoorde met een hoogste ranking als nummer vier? Of is het Tom Okker, die in 1971 en in 1974 de derde plaats op de wereldranglijst bekleedde, en in 1968 en 1969 de mondiale nummer vier was?

Stel, dat we voor een grand slamoverwinning 32 punten rekenen, voor een verloren grand slam finale 8, voor een "gewone" toernooi overwinning 2 punten en voor een verloren finale 1, wie zou dan de hoogste score hebben?

Krajicek won 17 titels inclusief Wimbledon, en verloor nog eens 9 finales. Tom Okker won 41 titels, verloor de finale van de U.S. Open tegen Arthur Ashe en was daarbij nog eens 23 maal verliezend finalist. Tellen we alle behaalde punten bij elkaar op, dan is de stand:

113 punten voor Okker
73 voor Krajicek.

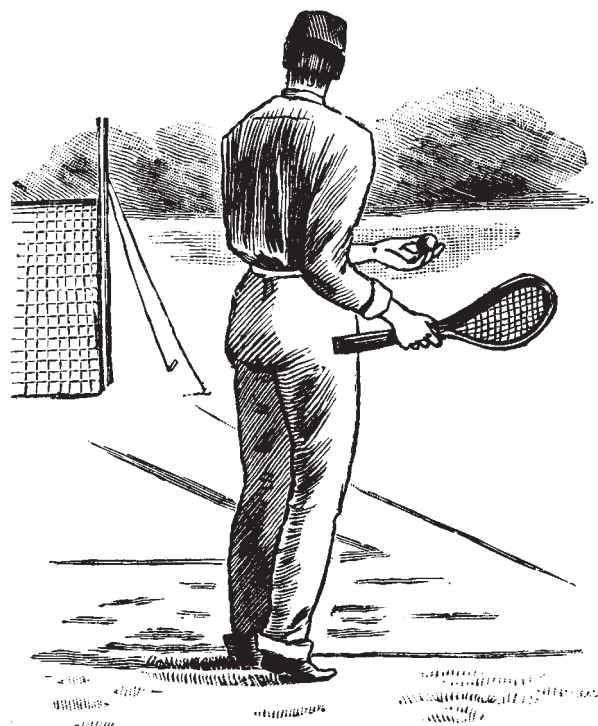
Als we daarbij optellen, dat Okker in totaal ook nog eens 93 dubbeltitels veroverde tegen Krajicek 3 is de conclusie gewettigd, dat Okker zeker het meest all-round was.

De wereldranglijst

Via een andere benadering kan men overigens ook tot dezelfde conclusie komen.

Ook dan moet een objectief criterium uitkomst bieden, namelijk door te kijken wie de langste tijd de hoogste plek op de wereldranglijst heeft bekleed.

Voor de komst van de computer bestonden er twee wereldranglijsten, die door panels van deskundige journalisten werden opgesteld in Engeland en de Verenigde Staten. Dit betrof jaarrankingen, ofwel de beoordeling hoe goed een speler over het gehele jaar gemeten was.

In 1968 kwam Okker op de 4de plaats, na Laver, Ashe en Rosewall. In 1969 ook een 4de plaats. 1970: 5de. In 1971 werd hij over het gehele jaar bekeken 3de. Zo hoog is voor en na hem nooit een Nederlander gestegen. Op grond van deze positie alleen al kan Okker de beste Nederlander aller tijden genoemd worden.

Hij bleef in de top 10 tot 1973. Over het gehele jaar 1974 kwam hij volgens de ATP rekenformule uiteindelijk op de 6de plaats, maar in februari had hij nog de 3de positie ingenomen.

Krajicek heeft slechts twee weken een vierde plaats weten vast te houden. Wel eindigde hij bijna tien jaar in de top tien, terwijl Okker dat slechts zeven jaar had weten te bereiken.

De tegenargumenten

De belangrijkste tegenargumenten zijn van subjectieve aard, behalve dan de visie, dat degene, die een grand slamtoernooi heeft weten te winnen, alleen al op grond daarvan recht heeft op de titel, ongeacht zijn andere prestaties.

Het winnen van een grand slamtitel zou dan alle andere overwinningen teniet doen. Volgens die redenering zou Barry van Aerle, die de Europese titel won, een betere voetballer zijn dan Crujff. Sommigen vinden dat te veel eer voor één uitschieter, één droomtoernooi.

Andere argumenten zijn, dat Krajicek qua tennis altijd de toeschouwer het gevoel bezorgde, dat hij hoorde te winnen. Des te groter was dan de teleurstelling bij de ook behoorlijke hoeveelheid slechte wedstrijden, die hij heeft gespeeld. Hij kon briljante wedstrijden afwisselen met hele slechte. Okker was elijkmattiger. Aan de andere kant wekte Okker de indruk dat hij kracht te kort kwam voor het echt zware werk, zoals een hele serie vijfsetters. De service van Okker was niet bepaald indrukwekkend. Okker mag dan ook verweten worden, dat hij onvoldoende trainingstijd heeft gegeven aan die onderdelen, die niet zijn sterkste waren.

Krajicek heeft zijn carrière erop afgestemd om het maximale niveau te halen, terwijl Okker er de maximale hoeveelheid geld uit wilde halen. Okker verkoos lucratieve demonstraties boven harde trainingsarbeid. Maar de tijden waren anders; toen Okker in 1968 de finale van de U.S. Open verloren had van Ashe, kreeg hij toch de eerste prijs. Okker was prof geworden, maar

Ashe was luitenant in het leger, en dus tennisamateur. Ashe kreeg \$ 240,- onkostenvergoeding, en Okker streek de \$ 14.000,- van de toernooiwinnaar op. Dit bedrag staat ongeveer gelijk aan wat een verliezer van de eerste ronde van een grandslamtoernooi nu krijgt. Okker's financiële toekomst was nog niet gewaarborgd na zijn loopbaan, terwijl die van Krajicek na drie jaar toptennis niet meer stuk kon.

Technische vergelijkingen zijn irrelevant

Argumentatie dat Krajicek harder sloeg, is niet goed bruikbaar. Ja, hij sloeg harder.

De moderne rackets geven nu eenmaal ongeveer 25 tot 30% meer vaart aan de bal.

In Okker's tijd kwamen de ballen uit een doosje; zelfs de nieuwe waren zachter dan de hedendaagse ballen, die onder druk in een geseald tinnentje worden worden.

Een ander argument betreft de hoeveelheid professionele spelers, die in Okker's tijd beduidend kleiner was. Dat klopt. Echter, de hoeveelheid toernooien waarin je belangrijke punten kon behalen voor de wereldranglijst was ook beduidend kleiner. Voor hetzelfde geld kun je dus stellen dat het in Okker's tijd moeilijker was om door te dringen tot die elitaire groep excellente spelers, die van wedstrijdtennis konden leven.

Uiteindelijk vindt Okker zelf: "Als ik mocht kiezen tussen Wimbledon winnen en deze jarenlange hoge rankings, had ik toch liever de Wimbledonzege op mijn naam gebracht".

Daarbij moet aangetekend worden, dat hij alsnog het financiële aspect buiten beschouwing laat, nu hij via een serieuze loopbaan als galeriehouder (Cobragroep) van een zeer ruim pensioen geniet.

Bron: "Achter de Baseline"

Auteurs Van Scholten en Van Cuilenborg

De reus met het minderwaardigheidscomplex

Max Dohle

De Geesink-biografie *Een killer in kimono* komt vijf jaar te vroeg. Geesink heeft het recht tot zijn tachtigste lid te blijven van het bestuur van het IOC. Hij gaat daar gebruik van maken. Voor Kooman geen reden om geduld te bewaren. Hij schreef nu al de biografie. Wie is Geesink? En wat doet hij in het bestuur van het IOC?

De biografie valt in twee delen uiteen: de sportloopbaan en de bestuurscarrière. Wat het eerste aangaat is die gouden medaille genoegzaam bekend. De judoking van Japan op eigen grondgebied verslagen. Onvoorstelbaar in het land van de rijzende zon. Geesink dwong in Japan veel respect af, maar ten dele niet in Nederland.

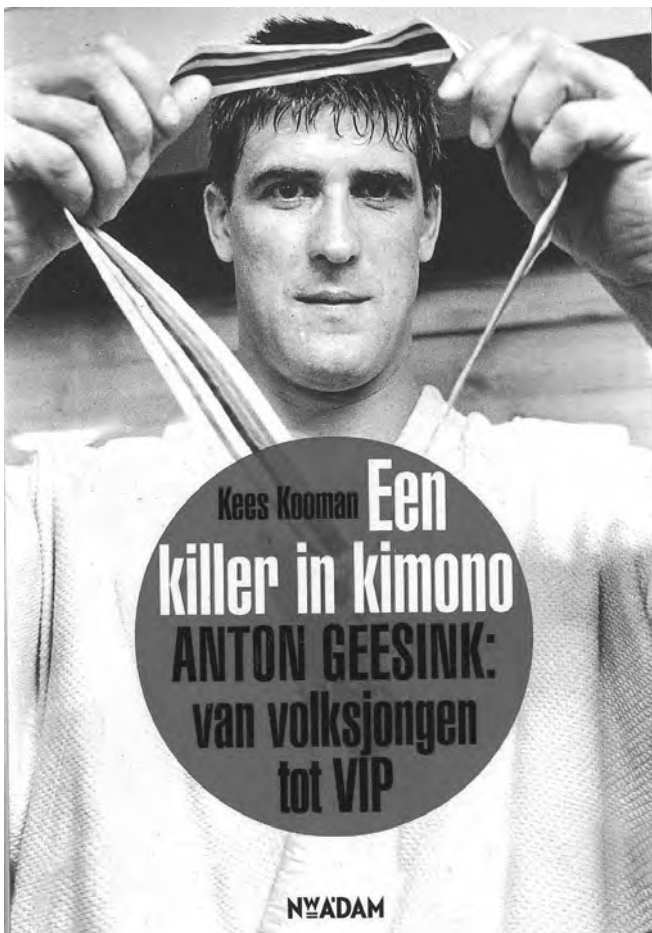
Het tweede deel is geen echte biografie, maar gaat vooral in op de conflicten rond Geesink. Hij heeft natuurlijk fans hier, maar toch ook veel vijanden. Ze verslijten hem voor een domme August. Hij wordt voortdurend in de verdediging gedwongen of komt het

door zijn minderwaardigheidscomplex dat hem voortdurend achterdochtig maakt over de intenties van de mensen met wie hij werkt? Het zijn ongetwijfeld processen die elkaar voortdurend versterken. Het leidt doorgaans tot onwerkbare situaties.

En hoe belandde deze reus met het minderwaardigheidscomplex dan wel in het IOC? Dat is een belangrijke vraag in het boek: hoe heeft Geesink het zo ver – is het wel ver? – kunnen schoppen? Ik heb me dat nooit afgevraagd, voor mij leek het vanzelfsprekend. Samaranch hield van prinses en paladijnen. De despoot – zo verlicht was hij niet – mocht graag overheersen over alle koninkrijken op aarde. Vleugellamme prinses en volgzaam soldaten kwamen deze ongekroonde keizer te pas. Geesink paste precies in het plaatje. Hij is de brave soldaat Schweik die alles wat je hem opdraagt stipt opvolgt. Hij presteert het om in vergaderingen doodgemoedereerd een beleidsnota integraal voor te lezen om zijn punt te maken. Geesink is stipt. Je kunt je niet voorstellen dat een topman van Phillips - zoals Huibregtsen - die positie van IOC-bestuurder met zo'n takenpakket ambieerde.

Want wat doet Geesink eigenlijk in het IOC? Zijn taak is eenvoudig en overzichtelijk. Hij moet ervoor zorgen dat de IOC-bestuurders niet gaan shoppen in de Olympische stad, maar naar wedstrijden gaan kijken. Ze moeten daarna een verslagje uitbrengen van de wedstrijd aan de reus, om te bewijzen dat ze er echt waren. Het is allemaal te onnozel voor woorden. Hoe kan het toch zijn dat een zetel in het IOC-bestuur het hoogste lijkt te zijn wat een bestuurder kan halen? Nederland heeft twee leden in het bestuur omdat het ooit Spelen heeft georganiseerd: het zijn Geesink die zich voortdurend bedreigd voelt en PWA. Schenk en Huibregtsen op die posities was zowel voor Nederland als voor het IOC de gedroomde combinatie geweest. Maar ze visten beiden achter het net. Ze waren veel te lastig voor Samaranch.

Kooman beschrijft in deze biografie uitgebreid hoe mensen op bepaalde posities geraken en vooral waarom velen het niet haalden. Wie nog niet cynisch was over sport en sportbesturen, kan ik dit boek van harte aanbevelen. Wie de biografie van Geesink wil lezen kan beter nog vijf jaar geduld bewaren. Wat in het boek toch

Museum ANWB

vooral onduidelijk blijft is de vraag wat Geesink als IOC-bestuurder heeft betekend voor de sport. Dat kan toch niet alleen ruzie zijn geweest.

Kees Kooman: Een killer in kimono; Anton Geesink : van volksjongen tot vip, Nieuw Amsterdam 2009

In het ANWB-gebouw te Den Haag bevindt zich in de kelder een mooi museum. Als je eenmaal door het bedrijfsgebouwe van de tentoonstelling heen bent, kom je in een expositieruimte waarin veel aandacht is besteed aan de eerste jaren van de ANWB. De tijd waarin alle aandacht naar fietsen en rijwielen uitging. Te zien zijn oude fietsmodellen, boeken, tijdschriften, fietsonderdelen en herinneringen aan fietstochten en -wedstrijden.

Nico Bieber beheert het historische gedeelte van het ANWB-archief. Hoewel het zakelijk archief waarschijnlijk binnenkort naar het Nationaal Archief verhuist, zal de historische documentatie in het ANWB-gebouw achterblijven. Van veel oude clubs, die al lang niet meer bestaan, zijn keurig geordend per vereniging brieven, folders, boekjes, programma's en andere zaken bewaard gebleven. Voor iedereen die zich interesseert voor het verleden van oude en soms niet bestaande fietsclubs, is het ANWB-archief een onontgonnen terrein. Voeg daarbij een fraaie collectie wielgedenkboeken en dan is een tocht (na afspraak!) naar Den Haag aan te raden.

Publicaties

Wilfred van Buuren

Biografie

Kolfschooten, Frank van, *De Dordtse magiër. De val van volksheld Karel Lotsy*, Nieuw Amsterdam, [Amsterdam] 2009. 400 p., ill. € 24,95. Gedegen biografie en revalidatie van überbobo Karel Lotsy.

Kooman, Kees, *Een killer in kimono. Anton Geesink, van volksjongen tot VIP*, Nieuw Amsterdam, [Amsterdam] 2009. 270 p., ill. € 17,50.

Rooij, Theo de, *BeZIEld. Theo de Rooij*, Royal Management, Holten 2009. 200 p., ill. € 18,95.

Schaik, Job van, *Hardloper Huizenga. Het verhaal van een vergeten wonderatleet*, L.J. Veen, Amsterdam / Antwerpen 2009. 174 p., ill. € 17,50.

Slogteren, Fred van, *Op z'n RAAS*, Arko Sports Media, Nieuwegein 2009. 232 p., ill. € 32,95. Biografie van wielrenner en ploegleider Jan Raas.

Wijnker, Igor, *Bezeten. Ton Boot, de winnaar & het laatste seizoen*, Nieuw Amsterdam, [Amsterdam] 2009. 320 p., ill. € 18,90.

Atletiek

Bos, Jan, *De snelheid van vrouwenbenen. Geschiedenis van een eeuw sprinten*, Free Muskietiers, Zoetermeer 2009. 170 p., ill. € 16,95.

Voetbal

Molenaar, A. e.a., *1909 2009 100 jaar A.V.V. Tot Ons Genoegen*, eigen beheer, [Amsterdam] 2009. 156 p., ill. Gedenkboek van TOG, Amsterdamse voetbalclub, met handbal en honkbal.

Valk, Gerrit, *In de schaduw van de bal. Omkoping, geweld, doping en andere donkere aspecten uit de geschiedenis van het voetbal*, Nieuw Amsterdam, [Amsterdam] 2009. 144 p., ill. € 16,50.

Visser, Peter, *De historie van HSC '21. Van anonieme dorpclub tot amateurkampioen*, UniBook, 2009. 70 p., ill. € 11,79. Geschiedenis van HSC '21 uit Haaksbergen.

Walstra, Harry, *Feanster Passie. 25 interviews uit heden en verleden van SC Heerenveen*, eigen beheer, Sneek 2009. € 13,95. Te bestellen via: tjwalstra@zonnet.nl

Wielrennen

Chevrolet, Herman, *8 Sec. De Tour van '89. Het einde van de wielromantiek*, Arbeiderspers / Het Sporthuis, Amsterdam, 2009. 288 p., ill. € 19,50.

Coster, Marc de, *Groot wielwoordenboek. Van asfaltzeem tot Zoetemelk-positie*, herz. ed., Rap, Amsterdam 2009. 404 p. € 24,90.

Jong, Wilfried, de, Marcel Rözer e.a., *Wind zoekt peloton, De Wintertuin / Zeeuws Museum, Middelburg* 2009. € 15,00. Over rondjes om de kerk in Zeeland.

Luitzen, Jan, m.m.v. Aart Aarsbergen e.a., *Van Dale Wielersportwoordenboek. Weg- en baanwielrennen, mountainbiken, fietscrossen, veldrijden, kunstfietsen, eenwieleren, toerfietsen, aangepast fietsen. Van afloper tot zweedief en 2348 andere woorden uit de wielersport en het recreatiefietsen*, Van Dale, Utrecht [etc.] 2009. Van Dale Sportwoordenboeken deel 2. 235 p., ill. € 22,50.

Diversen

Verhoeven, Clemens, *De Vierdaagse. Het grootste evenement van Nederland*, Tirion, Baarn 2009. 261 p., ill. € 24,95. In 2009 bestaat de Vierdaagse van Nijmegen honderd jaar. Overzichtswerk van dit wandelsportevenement en de feesten.

Artikelen en tijdschriften

Idzenga, Wiep, 'Dolle Dries wil weer gewoon Dries van Wijhe zijn. Over een superkampioen die na de finish een sigaar opstak', in: *Achilles* 4 (voorjaar 2009), p. 7-38.

Klein, Maarten, '“Ware ik slechts voetballer, ware ik slechts bij Feyenoord.” Couperus als sportliefhebber', in: *Arabesken. Tijdschrift van het Louis Couperus Genootschap* vol. 17, afl. 33 (mei 2009), p. 5-13.

Kroon, John e.a. (red.), *De Muur* 25 (juni 2009). 160 p. Jubileumnummer met veel artikelen over de geschiedenis van de Tour de France

Liempt, Ad van en Jan Luitzen (red.), 'Studio Sport 50 jaar', speciaal nummer *Achilles* 5 (zomer 2009). 142 p.

Reurink, Ferry, 'Een Stormvogel vliegt uit. Big George in de States', in: *Achilles* 4 (voorjaar 2009), p. 54-68. Niet Bep Bakhuys was de eerste Nederlandse voetbalprof in den vreemde en ook niet Gerrit Keizer. Het was Gerrit Visser uit IJmuiden. Deze linkspoot van Stormvogels was voetbalprof in Amerika in 1926.

Roosmalen, Marcel van, 'Het jaar van de Adelaar', speciaal nummer *Hard Gras* 66 (juli 2009). 102 p. Marcel van Roosmalen over Vitesse, seizoen 2008-2009.

Verheul, Leo, 'Waar een wilg is, is een weg. Op zoek naar Winneke Remmerswaal', in: *Achilles* 4 (voorjaar 2009), p. 39-53.

Wijnker, Igor, 'Partytime in de polder. Verhalen uit de schaduw van bijna vier decennia Amerikaanse basketbalprofs in de eredivisie', in: *Achilles* 4 (voorjaar 2009), p. 69-85.

COLOFON

De Sportwereld is een uitgave van *Stichting de Sportwereld*.

Hoofredactie

Max Dohle

Medewerkers

Kinnema van Eik, Nico van Horn, Wilfred van Buuren, Theo Bollerman, Jurryt van de Vooren, Thijs Kemmeren, Jan Luitzen, Paul Crefcoeur en Jan van Pesch

Redactieadres

Stichting de Sportwereld

Postbus 11781, 1001 GT Amsterdam

E-mail: redactie@desportwereld.nl

Bankrelatie:

Rabobank Uitgeest 15.21.09.609

Kamer van Koophandel:

Amsterdam 41215142

Abonnementen

De Sportwereld verschijnt vier keer per jaar. Het magazine voor geschiedenis en achtergronden van de sport is alleen beschikbaar voor abonnees en medewerkers van Stichting de Sportwereld. Contributie per jaar: abonnees en medewerkers €20,00 instellingen €25,00. Zonder automatische incasso worden deze prijzen met €1,- verhoogd. U kunt abonnee worden door het Reactieformulier magazine op de website - onder de knop magazine - in te vullen en te verzenden. Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan met toestemming van de hoofdredactie.

De Sportwereld, magazine van stichting de Sportwereld, geeft informatie over activiteiten van de stichting. Daarnaast bevat zij artikelen, interviews, boekbesprekingen en ander nieuws over de geschiedenis en achtergronden van de sport. Stichting de Sportwereld stelt zich ten doel: het bevorderen van de kennis van de geschiedenis en de achtergronden van de sport in Nederland. De stichting bevordert sporthistorisch onderzoek en zet zich in voor het behoud van het sportief cultureel erfgoed. Zij tracht dit doel te bereiken door het organiseren van bijeenkomsten (lezingen, studiedagen en werkgroepen), door het vervaardigen van publicaties (nieuwsbrieven en boeken) en door het leggen van contacten tussen beoefenaren van en geïnteresseerden in de geschiedenis en achtergronden van de sport.

STICHTING DE SPORTWERELD

Bestuur:

Nico van Horn (secretaris), Pieter Breuker, Jan van der Putten (penningmeester), Sjoerd van Tiel (voorzitter).

Projectcoördinator:

Wilfred van Buuren. Projectmedewerker: Peter Los.

Webmaster:

info@desportwereld.nl

SURF NAAR DE WEBSITE VAN MAGAZINE DE SPORTWERELD

WWW.DESPORTWERELD.NL

Welkom op de website van de Stichting De Sportwereld

Stichting De Sportwereld stelt zich ten doel: het bevorderen van de kennis van de geschiedenis en de achtergronden van de sport in Nederland. Zij tracht dit doel te bereiken door het organiseren van bijeenkomsten, lezingen, studiedagen en werkgroepen.

De stichting is in 1995 opgericht door Wilfred van Buuren en Oscar Steens.

Stichting De Sportwereld legt contacten tussen beoefenaren van en geïnteresseerden in de geschiedenis en de achtergronden van de sport. Leden zijn historici, schiedliefhebbers, sporters, sportfans, verzamelaars en anderen. De stichting verspreidt publicaties, nieuwsbrieven, boeken en folders. In het kwartaalblad **De Sportwereld** verschijnen artikelen, interviews, boekbesprekingen, aanmeldingen en ander nieuws over de geschiedenis en achtergronden van de sport.

NIJWS

03-05-07: Nico Scheepmaker Bijker - Kies het beste sportboek van 2006
03-05-07: Tweede editie sportiefestival in 2008
26-04-07: Alcheimil Ouderspark-ADO Den Haag - 10 memorabele momenten
23-04-07: Subsidie toelating OCW heeft afgesloten bijlagen te digitaliseren
17-04-07: Oudste hockeywedstrijden van Nederland herontdekt - HGC100
15-04-07: Sportieve Erfgoeddag Sportmonument op 22 april 2007
11-04-07: Chuff 07 - In de media
07-04-07: Heel 2007 Heerlijk - 125 jaar Knie, Ned. Schaatsenrijders Bond

Stichting De Sportwereld

De Sportwereld